

MEERJARENVISIE NATIONAAL MUSEUMFONDS, 2015-2020

1. Musea vernieuwen zich

Musea kunnen mede vorm geven aan de betrokkenheid van mensen bij de plaats en streek die zij bewonen of bezoeken. In een museum kan als het ware een gesprek worden geopend met degenen die in het verleden in de plaats of streek hebben geleefd. Met actieve, *muzische* spelvormen kan het verleden in een vernieuwd museum tot leven worden gewekt. Oude muziek kan ten gehore worden gebracht, oude drama's of comedies kunnen worden gespeeld, gedichten voorgelezen, dagboeken bestudeerd. Ook het naspelen van veldslagen, processies en dergelijke is mogelijk, zowel in digitale vorm als in heuse 're-enactments'. Het vernieuwd museum is een plaats waar niet alleen de vertrouwde museumcollectie, maar ook de plaatselijke of regionale bibliotheek en het plaatselijke of regionale archief onderdak kunnen vinden, opdat bezoekers actief met boeken, manuscripten, foto's, films en geluidsopnamen aan de slag kunnen gaan.

De vernieuwing van het museum die hier wordt voorgesteld, betekent een heuse revolutie in museumland. Al sinds de jaren '60 van de vorige eeuw blijkt deze omwenteling gaande te zijn. Met name in de afgelopen decennia is door vooruitstrevende mannen en vrouwen in de museale sector langs de geschetste lijnen reeds veel bereikt. Enkele musea zijn al veranderd van stoffige 'uitstalplekken' in plaatsen waar óók sprake is van ontmoeting, bezinning, debat, kenniswerving en beleving.

2. Vernieuwing geradicaliseerd: het visioen van een 'muzeum'

De reeds ingezette vernieuwing van het instituut 'museum' wil het Nationaal Museumfonds radicaliseren. Niet alleen het verleden, ook het heden en de toekomst zouden in een hedendaags, als 'tempel van de muzen' gedacht museum in alle denkbare muzische werkvormen beleefd kunnen worden. Bij het museum worden dan niet alleen de bibliotheek en het archief maar ook toneel- en muziekzalen gevoegd. Zo verandert het stoffige 'museum' van vroeger in een levend 'muze-um': in een plaats waar burgers en bezoekers van een plaats of streek elkaar treffen: al lezend, acterend, musicerend, en debatterend; vrij over de grenzen van toen, nu en straks heen bewegend.

Het 'muzeum' mag misschien in eerste aanleg vreemd aandoen, een behoorlijk aantal musea werkt reeds in de aangegeven richting. Dat geldt ook voor bepaalde gemeenten, die met vooruitziende blik hun gemeentemuseum samen met de plaatselijke bibliotheek en/of het archief in één gebouw of organisatie hebben ondergebracht. Vaak werd deze samenvoeging de bestuurders ingegeven door de wetenschap dat de instellingen ieder voor zich geen basis meer hebben: noch in de realiteit van de gemeenschap, noch in die van het gemeentelijk budget. Wat aan de samenvoeging veelal nog ontbreekt, is een consistent, goed uitgewerkt visioen – een idee van de wijze waarop het nieuw-geschapen geheel de som der delen zou kunnen overstijgen. Het door het Nationaal Museumfonds voorgestelde 'muzeum' is dat visioen.

3. Ingrepen die nodig zijn om van visie naar werkelijkheid te geraken

Om van visioen naar werkelijkheid te geraken, is veel nodig. Of het nu gaat om de collectie, het pand, of het personeel van een traditioneel museum: op alle terreinen zijn forse ingrepen nodig:

- Over de **collectie** kunnen we kort zijn. Zij is voor een *muzeum* niet langer een doel op zich. Ingrijpende ontzaming wordt daardoor mogelijk. Daarnaast vraagt de combinatie, in het geschetste visioen, van de ouderwetse museumcollectie met archivalia en de inhoud van de bibliotheek om een heel ander beheers- en onderhoudsregime.
- Het oude museum werkte met een **pand** dat doorgaans exclusief als tentoonstellingsruimte diende te fungeren, overigens met alle problemen die dat, ingeval van een historisch, voor andere doeleinden gebouwd pand met zich meebracht. Een *muzeum* vraagt om ruimtes niet alleen voor tentoonstelling en opslag, maar ook en vooral voor op- en uitvoeringen, discussie en studie.
- Voor het oude museum aangetrokken **personeel** hoefde zich in de regel slechts om het maken van tentoonstellingen en het onderhouden en beschrijven van de collectie te bekommeren, - tot het echt involveren van bezoekers in de geschiedenis van plaats en streek voelde het zich noch geroepen, noch toegerust. Het is niet gering, wat van het personeel van een *muzeum* gevraagd gaat worden! Het gaat om grondige kennis van de algemeen Nederlandse en plaatselijke/regionale geschiedenis en cultuur; een goed gevoel voor wat in het heden speelt en hoe dat in een samenhangend *muze-aal project* met het verleden kan worden verbonden; het gaat om de vaardigheid om muzeale projecten niet alleen voor hoger opgeleiden, maar echt voor de héle bevolking aantrekkelijk te maken; om het vermogen individuele burgers, verenigingen, bedrijven en instellingen in stad en streek voor participatie in, en ondersteuning van de projecten te winnen.

Op alle punten biedt het Nationaal Museumfonds uitkomst.

4. Vertrekpunt van het fonds is steeds de praktische ondersteuning van musea

Het Nationaal Museumfonds streeft er naar om in de periode 2015-2020 op zo veel mogelijk plaatsen zo veel mogelijk van de bovengeschetste visie te realiseren, in het volle bewustzijn dat volledige omzetting van museum naar *muzeum* in veel gevallen om allerhande praktische redenen nog niet mogelijk zal blijken. Momenteel is de museumsector immers sterk in beweging. In veel gemeenten zien bestuurders, in de cultuur werkzame professionals, sponsoren en betrokken burgers zich geconfronteerd met oplopende regeldruk en teruglopende middelen, waardoor ieder vernieuwingswerk in en rond het museum sterk bemoeilijkt wordt. Het Nationaal Museumfonds biedt daarom in de eerste plaats altijd die ondersteuning die nodig is om de continuïteit van een museum te verzekeren en tegelijk de kwaliteit te verhogen. Daarnaast wordt steeds bekeken of en hoe het concept van het *muzeum* kan worden verwerkelijkt. Ondersteuning biedt het Nationaal Museumfonds zowel aan zelfstandige musea als aan musea die onderdeel uit willen, dan wel moeten gaan maken van een breder cultureel verband:

- Als plaatselijke of regionale stakeholders ervan overtuigd zijn dat een museum toekomst heeft als **zelfstandige instelling**, biedt het Nationaal Museumfonds hiervoor alle mogelijke ondersteuning. Het Nationaal Museumfonds kan de zorg voor personeel en vrijwilligers, maar ook die voor tentoonstellingen, de

museumwinkel, horeca-arrangementen en zelfs voor lokale, bovenlokale of regionale samenwerkingsverbanden op zich nemen. De museumeigenaar bepaalt hierbij hoe ver het Nationaal Museumfonds mag gaan in de realisatie van het concept van het *muzeum*. Als museumeigenaren dit wensen, neemt het fonds de volledige exploitatie van een museum op zich. In alle gevallen zet het Nationaal Museumfonds in op verdienmodellen die de afhankelijkheid van subsidies sterk verminderen. De collectie die het hart van het museum vormt, blijft daarbij steeds in handen van een zelfstandige partij, of dat nu een overheid, een stichting, of een particuliere eigenaar is.

- Veel overheden zoeken momenteel naar wegen voor het tot stand brengen van toekomstbestendige combinaties van, of samenwerkingen tussen museum, archief, bibliotheek, theater, muziekzaal of verenigingshuis. Vanuit het concept van het *muzeum* helpt het Nationaal Museumfonds bij het verkennen van de wegen en tevens bij de realisatie van een eenmaal gekozen pad. Het Nationaal Museumfonds focust in eerste instantie op het museum, maar gaat op verzoek graag verder. Als bijvoorbeeld het opstellen of realiseren van een de brede cultuursector dekkende visie is gevraagd, staat het fonds, opererend vanuit het idee van het *muzeum*, met raad en daad paraat. Het Nationaal Museumfonds zet ook als het om bredere culturele verbanden gaat, steeds vol in op vormen van exploitatie die de afhankelijkheid van subsidies verminderen.